

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa M. J.
przeciwko M. G.
o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi powoda
o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 26 marca 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

1) odrzuca skargę,

**2) zasądza od powoda M. J. na rzecz pozwanego M. G. kwotę
1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powoda M. J. od wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 17 maja 2017 r. oddalającego powództwo o uznanie w stosunku do niego czynności prawnej zakupu nieruchomości gruntowej, dokonanej przez pozwanego M. G. ze S. W. za bezskuteczną. Podstawą rozstrzygnięcia Sądów obu instancji było stwierdzenie, że zakwestionowana skargą pauliańską czynność miała miejsce 18 maja 2009 r.,

a pozew został wniesiony dopiero 19 listopada 2015 r., czyli po wygaśnięciu przysługującego powodowi roszczenia (art. 534 k.c.).

Od wyroku tego powód w dniu 11 maja 2019 r., wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zarzucając, że narusza on art. 442¹ § 2 k.c. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że roszczenia związane z naprawieniem szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przedawniają się po upływie terminu wskazanego w art. 534 k.c., podczas gdy prawidłowa wykładnia nakazuje uznanie, że roszczenia wynikłe wskutek czynu niedozwolonego przedawniają się po upływie terminu wskazanego w przepisie szczególnym jakim jest art. 442¹ § 2 k.c.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej z uwagi na bezzasadne uznanie przez Sąd Okręgowy, że art. 534 k.c. jest normą szczególną w stosunku do art. 442¹ § 2 k.c., w sytuacji gdy do pokrzywdzenia wierzyciela doszło w wyniku przestępstwa (art. 300 § 2 k.k.). Z ostrożności procesowej wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na istotne zagadnienie prawne, które nie było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego związane z kolizją między art. 442¹ § 2 k.c. a terminem zawitym z art. 534 k.c., w kontekście normy art. 300 § 2 k.k. przesądzającej, że zbycie mienia zagrożonego zajęciem jest czynem niedozwolonym.

Skarżący wniósł o stwierdzenie, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z art. 442¹ § 1 k.c. Wskazał ponadto, że nie przysługują mu od niego żadne inne środki odwoławcze. Jednocześnie stwierdził, że z powodu wydania zaskarżonego wyroku została mu wyrządzona szkoda, ponieważ został pozbawiony możliwości realizacji tytułu wykonawczego wydanego przeciwko dłużnikom, którzy są niewypłacalni.

Pozwany wniósł o odrzucenie skargi, ewentualnie odmowę przyjęcia jej do rozpoznania lub jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest środkiem prawnym sformalizowanym, co wiąże się z jej specjalną,

nadzwyczajną funkcją w systemie prawa. Jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, którego celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.). Ma ona charakter subsydiarny, co wiąże się z założeniem, że odpowiedzialność Skarbu Państwa w związku z wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia sądu stanowi *ultima ratio*, która może aktualizować się tylko wtedy, gdy strona uczyni wszystko, co możliwe aby nie dopuścić do powstania szkody, co w szczególności odnosi się do skorzystania z wszystkich prawem przewidzianych środków prawnych, mogących wyeliminować z obrotu prawnego wadliwe orzeczenie.

Z art. 424¹ § 1 k.p.c. wynika, że jedną z przesłanek dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest wyczerpanie przez skarżącego wszystkich stawianych do dyspozycji przez system prawny mechanizmów (środków prawnych) umożliwiających korektę niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia przez jego zmianę bądź uchylenie.

Zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać m.in. wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego takie ujęcie tego warunku skargi oznacza, że skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia analizy prawnej przepisów dotyczących środków zaskarżenia, których zastosowanie - w odniesieniu do zaskarżonego orzeczenia - jest niedopuszczalne lub z innych przyczyn na pewno nie mogłoby odnieść skutku (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2017 r., III CNP 21/17, nie publ., z dnia 17 maja 2005 r., I CNP 5/05, OSNC 2006, nr 1, poz. 17, z dnia 13 grudnia 2005 r., I CNP 28/05, nie publ., z dnia 16 grudnia 2005 r., I CNP 37/05, nie publ., i z dnia 18 stycznia 2006 r., III CNP 1/06, nie publ.).

Skarga powoda nie spełnia tego warunku, skoro ogranicza się do lakonicznego stwierdzenia, że „wyrok wydany przez Sąd Okręgowy w K. jest ostateczny i nie przysługują od niego żadne środki odwoławcze”. Skarżący powinien, bowiem wykazać, powołując się na odpowiednie przepisy,

z jakich przyczyn nie jest możliwe wniesienie wszystkich dopuszczalnych prawem środków np. skargi o wznowienie postępowania, skargi kasacyjnej, powództwa przeciwegzekucyjnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, na gruncie analogicznie sformułowanych skarg, że tego rodzaju stwierdzenia, jak przytoczone przez skarżącego nie spełniają przesłanki konstrukcyjnej skargi z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 2005 r., I CNP 5/05, OSNC nr 1, poz. 17, z dnia 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 140, i z dnia 29 listopada 2017 r., III CNP 21/17, nie publ.).

Niezależnie od powyższego skarżący wnosząc skargę 11 maja 2019 r. przeoczył, że z dniem 3 kwietnia 2018 r. - po wejściu w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, ze zm. - dalej: „u.s.n.”) do polskiego systemu prawnego wprowadzono skargę nadzwyczajną, której celem jest eliminacja orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, albo w sposób rażący naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub w których doszło do oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ustawodawca nie ustalił żadnych zasad mających służyć powiązaniu tego kolejnego nadzwyczajnego środka prawnego z systemem środków funkcjonujących w systemie prawnym przed jego wprowadzeniem.

Zważywszy, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej - zgodnie z art. 398¹⁵ i 398¹⁶ w zw. z art. 95 u.s.n. (z wyjątkiem, o którym mowa w art. 89 § 4 u.s.n.) - prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do jego uchylenia i orzeczenia na nowo, co do istoty sprawy, a więc do eliminacji „szkody judykacyjnej”, nie może być wątpliwości, że skarżący wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia po dniu 3 kwietnia 2018 r., celem spełnienia wymogu z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., musi wykazać, że wzruszenie zaskarżonego wyroku nie jest możliwe także w wyniku wniesienia skargi nadzwyczajnej. Przesłanka dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem, zgodnie z którą „zmiana lub uchylenie tego wyroku (....) nie było i nie jest możliwe”

jest uzasadniona interesem publicznym, któremu odpowiada założenie, że pierwszeństwo przed ewentualną odpowiedzialnością Skarbu Państwa za niezgodne z prawem prawomocne orzeczenie musi mieć procesowa możliwość usunięcia źródła szkody tj. zmiany lub uchylenia tego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, z dnia 12 października 2018 r., IV CNP 38/18, nie publ., z dnia 6 listopada 2018 r., II CNP 17/18, nie publ., i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ.). Oznacza to, że pierwszeństwo przed skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem ma skarga nadzwyczajna i wykluczyć należy możliwość alternatywnego czy kumulatywnego ich stosowania w zależności od wyboru skarżącego.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że do wniesienia skargi nadzwyczajnej uprawnione są jedynie podmioty określone w art. 89 § 2 w zw. z art. 115 § 1a u.s.n., skoro strona może zwrócić się do legitymowanego podmiotu o jej wniesienie. Dopiero negatywna ocena tego podmiotu będzie wywoływać niemożność uchylenia lub uchylenia i zmiany prawomocnego orzeczenia w drodze skargi nadzwyczajnej i otwierać drogę do żądania stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem. Zwrócenie się do uprawnionego podmiotu o złożenie skargi nadzwyczajnej wyczerpie powinność strony wykorzystania wszystkich dostępnych instrumentów prawnych mających na celu wzruszenie wadliwego, w jej ocenie orzeczenia (por. m.in. nie publikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 15/18, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 8/19, i z dnia 24 kwietnia 2019 r., IV CNP 8/18).

Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że wymogi konstrukcyjne skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zostały uregulowane w art. 494⁵ § 1 k.p.c. i nie odnosi się do nich art. 398⁹ § 1 k.p.c. Odwołanie się zatem przez skarżącego do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) jest bezprzedmiotowe i jako takie nie wymaga odniesienia, skoro przesłanka odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania została odrębnie uregulowana w art. 424⁹ k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania wywołanych wniesieniem skargi Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c. oraz § 10 ust. 5 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800 ze zm.).

jw

ał